

Atıf Bilgisi: Acar, N. ve Bardakçı, S. (2024). İnternet bozukluğu ölçeğinin (İBÖ-13) Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *İNİF E- Dergi*, 9(1), 224-241.

İNTERNET BOZUKLUĞU ÖLÇEĞİNİN (İBÖ-13) TÜRKÇEYE UYARLANMASI VE PSİKOMETRİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ*

Dr. Öğr. Üyesi Nihal ACAR**

Doç. Dr. Sait BARDAKÇI***

DOI: 10.47107/inifedergi.1416247

Araştırma Makalesi****

Başvuru Tarihi: 08.01.2024

Kabul Tarihi:14.05. 2024

Öz

İnternet kullanımının hızla yaygınlaşması, sunduğu imkânların yanında sağlık açısından bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlardan en belirginini, kullanıcıların sürekli ve tekrarlayan internet kullanım isteğidir. Bu istek bir hastalık ya da bir bağımlılık olarak tanımlanmasa da 2014 yılı itibari ile bazı semptomları olan bir bozukluk olarak kabul görmüştür. İnternet bozukluğunun, nörobiyolojik bir davranışsal bağımlılık olduğuna yönelik çeşitli araştırmalar literatürde yer edinmiştir. Pontes ve Griffiths (2017) internet bozukluğunun kullanıcılarda oluşturabileceği psikiyatrik semptomları betimlemek için "Internet Disorder Scale/IDS-15" isimli ölçeği geliştirmiştir. Ölçek, farklı araştırmacılar tarafından farklı kültürlerle uyarlanmıştır. Türkçe alanyazın incelendiğinde aşırı internet kullanımının kullanıcılar arasında oluşturabileceği etkilere yönelik bozukluk özelinde bir ölçeğin olmadığı görülmüştür. Bu araştırma, IDS-15'in Türkçeye uyarlanmasının psikometrik analizlerinin yapılması amacıyla yürütülmüştür. Araştırmada; ölçeğin Türkçe formunun dil eşdeğerliliği, yapı geçerliği, yakınsak ve ayırma geçerliği, ölçüt bağlantılı geçerliği, güvenilirliği ve madde özellikleri incelenmiştir. Araştırma; 145 kadın, 162 erkek olmak üzere toplam 307 yetişkin birey ile yürütülmüştür. Analizler sonucunda, ölçeğin İngilizce ve Türkçe formları arasında dil eşdeğerliğinin olduğu belirlenmiştir. IDS-15'in faktör yapısı DFA ile test edilmiştir. Analiz sonucunda Türkçe ölçeğin 4 alt boyut altında toplanan 13 maddeden oluştuğu tespit edilmiş ve İBÖ-13 olarak adlandırılmıştır. İBÖ-13'ün uyum iyiliği indeksleri $\chi^2/sd=1,364$; GFI=0,963; NFI=0,957; CFI=0,988; RMSEA=0,034 şeklinde raporlanmıştır. Elde edilen AVE ve CR değerleri ölçeğin yakınsak geçerliği ile ayırma geçerliğine de sahip olduğunu göstermiştir. İBÖ-13'ün tamamı için Cronbach's Alpha katsayısı 0,88 olarak hesaplanmıştır. Bu katsayı alt boyutlarda sırası ile 0,76; 0,84; 0,75; 0,87 olarak saptanmıştır. Bu değerler İBÖ-13'ün yeterli düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymuştur. İBÖ-13'ün ölçüt bağlantılı geçerlik analizi sonucunda ölçek genel puanı ile internet kullanmaya başlama yaşı ve yaşam doyumu değişkenleri arasında negatif; haftalık internette geçirilen süre ve sosyal medya bozukluğu değişkenleri arasında ise pozitif anlamlı ilişkilerin olduğu anlaşılmıştır. Buradan hareketle İBÖ-13'ün yeterli düzeyde ölçüt bağlantılı geçerliğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: internet bozukluğu, ölçek uyarlama, güvenilirlik, geçerlik.

* Bu çalışma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan 2023/1-39 sayılı ve 17.03.2023 tarihli kurul onayı almıştır.

** Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya Bölümü, E-mail: nihalacar@cumhuriyet.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-1552-5654

*** Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, E-mail: sbardakci@cumhuriyet.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3720-5029

**** Yazarlar, makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğuna ve kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edildiğine yönelik beyanda bulunmuştur.

ADAPTATION OF THE INTERNET DISORDER SCALE (İBÖ-13) INTO TURKISH AND INVESTIGATION OF THE PSYCHOMETRIC FEATURES

Abstract

With the rapid expansion of internet usage, some problems arise caused to the opportunities it offers in terms of Health. The most significant of these is the willingness of users to use the internet continuous and repetitive. This request is defined as an illness or an addiction, although as of 2014 it has been accepted as a disorder with some symptoms. Internet disorders, neurobiological, behavioral research has appeared in the literature relating to a variety of addiction. Pontes and Griffiths (2017) developed a scale called "Internet Disorder Scale/IDS-15" to describe the psychiatric symptoms that internet disorder can cause in users. The scale has been adapted to different cultures by different researchers. When the Turkish literature was examined, it was found that there is no disorder-specific scale for the effects of excessive Internet use on users. This research was conducted in order to perform psychometric analyses of the adaptation of IDS-15 to Turkish. In the Research; the language equivalence of the Turkish form of the scale, structural validity, convergent and discriminant validity, criterion related validity, reliability and item properties were investigated. Research, 145 men and 162 women with a total of 307 adult individuals were conducted. As a result of the analysis of the scale of equivalence between the English and Turkish forms were determined to be language. IDS-the factor structure of 15 has been tested with CFA. As a result of the analysis identified that there are 4 articles collected under the bottom of the scale to Turkish and IBO size 13-13 named. LBO-13 goodness of fit indices $\chi^2/DF=1,364$; $GFI=0.963$; $NFI=0.957$; $CFI=0.988$; $RMSEA=0.034$ were reported. The obtained AVE and CR values showed that the scale has convergent validity and separation validity. The Cronbach's Alpha coefficient was calculated as 0.88 for the whole of İBÖ-13. This coefficient was determined as 0.76, 0.84, 0.75, 0.87 respectively in the sub-dimensions. These values have shown that İBÖ-13 has an enough level of internal consistency and is a reliable measurement tool. LBO-13 criteria related validity of the scale as a result of analysis between age and life satisfaction in the overall score variables using the internet to start with a negative; positive weekly disorder revealed a significant relationship between the variables time spent on the internet and social media. Thus, LBO-13 has been shown that adequate criteria for relative validity.

Keywords: *internet disorder, scale adaptation, reliability, validity.*

Giriş

İnternet, kişiler tarafından yaygın olarak kullanılan küresel elektronik iletişim ağıdır. İlk dönem ağ araştırmaları yapan Leiner ve diğerlerine (1997, s. 102) göre internet; "fiziki bir coğrafi sınır bulunmayan, bilginin bilgisayar aracılığı ile tüm evrene yayıldığı bir mekanizma" olarak tanımlanmaktadır. Ağlar arasındaki iletişimi ve çalışma şeklini karşılayan "internetworking" kelimesinden oluşturulan (Gürültü, 2016, s. 9) internet, en az iki bilgisayar ya da akıllı iletişim aracı arasında bilgi akışının yapıldığı bir ağ sistemidir.

İnternet; 1960'lı yılların sonlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ordu ve akademinin bilgi, 1984'te ise toplumların iletişim gereksinimini gidermek için kullanılmıştır (Almagor, 2011, s. 46). Türkiye de ise internetin gelişimi 1964 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde (ODTÜ) Elektronik Hesap Bilimleri Merkezi'nin açılması ile başlamıştır. 1999 yılında Türk Telekom'um açtığı ihale ile TURNET kurulmuştur (Güner, 2016, s. 599). 2000'lerin hemen başında internet kullanımı Türkiye'de hızla yayılmıştır.

Pazar şirketleri tarafından yapılan son araştırmalarda internetin farklı amaçlar doğrultusunda popüler bir şekilde kullanımının arttığı anlaşılmıştır. We Are Social'ın, "Dijital 2023 Global Overview Report" isimli saha araştırmasında küresel internet kullanım oranı %64,4 olarak hesaplanmıştır (Kemp, 2023, s. 28). İnternet kullanıcılarının günlük ortalama 6 saat 37 dakika ağlarda zaman geçirdiği belirlenmiştir (Kemp, 2023, s. 28). Türkiye de ise internet kullanım oranı %83,4 olarak hesaplanmış, günlük ortalama internet kullanım süresi ise ortalama 7 saat 24 dakika olarak ölçülmüştür (Kemp, 2023, s. 28-30). İnternet kullanım oranının artması doğrudan bilgisayar kullanım sayısındaki yükselişe bağlı olmuştur.

1995 yılında küresel kullanıma açılan interneti kişiler; eğlence, boş zamanları geçirme, sohbet, mesajlaşma, fotoğraf, video yükleme gibi motivasyonlarda kullanılmaktadır (Perez ve Gomez, 2011; Menayes, 2015). Alanyazın incelendiğinde ilk dönem internet araştırmalarının (Akyön, 1999; Oktal, 2000; Ataman, 2005; Özen vd., 2004) ağırlıklı olarak birey ve topluma sağladığı katkılar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Fakat son dönem çalışmalarda (Liang ve Li, 2023; Evli vd., 2023; Satılmış vd., 2023; Matsuzaki vd., 2023) araştırmacılar, internet kullanımının daha çok olumsuz etkilerini incelemeye başlamıştır. Şahin ve Gülnar'a (2016, s. 5-7) göre internet en fazla genç bireyler tarafından kullanıldığı için olgunun kişiler üzerindeki psikolojik/sosyolojik etkileri incelenmelidir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) (data.tuik.gov, 2021) "İstatistiklerle Gençlik, 2021" isimli araştırmasında 16-24 yaş grubundaki kişilerden %97,1'inin ağ kullanımına sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

İnternet teknolojisinin en olumsuz sonucu kişilerin sürekli artan ağ kullanım isteğidir. Bu istek kullanıcılar, yoğun ve kontrol edilemeyen kullanım ile sonuçlanmakta bu durum da internet bağımlılığı başta olmak üzere birçok soruna neden olmaktadır (Balcı ve Gülnar, 2009, s. 5). Shaw ve Black'e (2006, s. 353) göre internet bağımlılığı: bilgisayar kullanımı ve ağ erişimi ile ilgili aşırı, kontrol edilemeyen davranış ve dürtüler ile karakterize olmuş bir bozukluktur. Bu bağımlılık türü patolojik internet kullanımı, aşırı internet kullanımı veya uygun olmayan internet kullanımı olarak da dillendirilebilmektedir (Arısoy, 2009, s. 57). Fakat alanyazında sıklıkla internet bağımlılığı olarak vurgulanmaktadır.

Amerikan Psikiyatri Derneği'ne (American Psychiatric Association/APA) (2023) göre internet bağımlılığı, iletişim ve sağlık uzmanları tarafından giderek daha fazla araştırılan bir konu haline gelmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization WHO) 2014 yılından bu yana internetin toplum üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar yapmaktadır. 2015 yılında Çin'de yapılan DSÖ toplantısında aşırı internet kullanımının bağımlılık yapıcı davranışlara bağlı bozukluklar ortaya çıkarttığı duyurulmuştur (Poznyak, 2018, s. 1). Bağımlılık kelimesi her ne kadar bir maddeye olan aşırı düşkünlük olarak bilirse de internet bağımlılığı gibi davranışsal bozukluklar da benzer fiziksel ve psikolojik belirtiler gösterebilmektedir (Arısoy, 2009, s. 56). Young (2004), internet bağımlısı olan kullanıcılar; sinir, öfke, saldırganlık halinin belirginleştiğini ve kişinin özel/sosyal çevresinde sorunlar ortaya çıktığını belirtmektedir. Çağlayan ve Arslantaş (2023, s. 334) da Young'ın (2004), sonuçlarını destekleyecek şekilde çevrimiçi uygulamaların aşırı kullanımının kişilerde depresyon gibi ruhsal hastalıkları tetiklediğini vurgulamaktadır. Sally'e (2006, s. 6) göre ise internet bağımlılığı 3 grup olmak üzere kullanıcının davranışlarında, fiziksel/ruhsal halinde ve sosyal ilişkilerinde olumsuz etkiler göstermektedir. Yine yapılan son araştırmalarda aşırı çevrimiçi oyun oynama, aşırı çevrimiçi kısa mesajlaşma, sanal cinsel kaygılar ve elektronik postanın fazla kullanımı gibi farklı internet bağımlılık türlerinin olduğu tespit edilmiştir (psycnet.apa.org, 2023). Güncel araştırmalarda (Guo vd., 2023; Li, 2023; Şimşek, 2023; Çağlayan ve Arslantaş, 2023; Baran ve Sağlam, 2023) da bağımlılık konusu çeşitli açılardan incelenmeye devam edilmektedir.

İnternet bağımlılığı; DSÖ, APA ve diğer sağlık örgütleri ile dernekler tarafından henüz resmi bir bağımlılık olarak tanımlanmasa da yapılan araştırmalar ile kavram en azından bir bozukluk olarak tanımlanmalarına dahil edilmiştir (Kuss, Griffiths, Karila ve Billieux, 2014; Pontes, Kuss ve Griffiths, 2015). İnternet bozukluğu APA'nın 2013 yılında yayımladığı "Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı veya Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı"nda (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders/DSM-5) yer alan İnternet Gaming Disorder (İOOB) (İnternet Oyun Oynama Bozukluğu/İOOB) kriterlerine göre geliştirilmiş yeni bir bozukluk türüdür. İnternet bozukluğu, İOOB'nin modifikasyonuna dayandırılarak açıklanmaktadır. Pontes ve

Griffiths'e (2017, s. 262) göre internet bozukluğu: nörobiyolojik bir davranışsal bağımlılık olarak tanımlanmaktadır.

APA (psycnet.apa.org, 2013), İOOB'nin 9 kriterini şu şekilde sıralamaktadır; (1) internet oyunları ile meşgul olma (2) internet olmadığında yoksunluk belirtileri gösterme (3) internet oyunlarına harcanan fazla süreye hoşgörü gösterme (4) internet oyun kullanımını azaltmaya yönelik başarısız girişimler (5) olumsuz psiko-sosyal sorunların farkında olunmasına karşın sürekli aşırı internet oyunu oynama (6) hobi ve eğlencelere karşı başlayan ilgi kaybı (7) memnuniyetsizlik, kaçmak ya da rahatlamak için internet oyunu oynama (8) internet oyunlarında geçirilen sürenin aile ya da terapistlerden saklanması (9) internet oyunlarına uzun süre harcama nedeniyle ilişki, iş, eğitim ya da kariyer fırsatını riske atma ya da kaybetme. Rumpf ve diğerleri (2015) bu sıralanan kriterlerin internet bozukluğuna da uyarlanabileceğini öne sürmüştür, Koronczi ve diğerleri (2011) ise uyarılma için 6 kriter belirlemiştir. Bunlar; (1) internet bozukluğunun tüm yönlerinin incelenmesi (2) kısa anketlerin olması (3) farklı veri toplama yöntemleri için güvenilirlik ve geçerlilik (4) farklı yaş gruplarında güvenilirlik ve geçerlilik (5) kültürler arası güvenilirlik ve geçerlilik (6) ampirik veriler. Cho ve diğerleri 2014 yılında İOOB'nin 9 kriterini karşılayan ilk internet bozukluğu ölçeğini geliştirmiştir. Fakat bu ölçek özellikle Koronczi ve diğerlerinin (2011) kısalık, psikometrik özellikler ve örneklem kriterlerine uygun olmadığı için araştırmacılar tarafından benimsenmemiştir. 2017 yılında ise Pontes ve Griffiths internet bozukluğunun araştırılması için DSM-5'te (APA, 2013) yer alan İOOB'nin 9 kriterinin modifikasyonuna dayanan bir psikometrik araç geliştirmiştir. Türkçe alanyazında, internet bozukluğunu ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme ya da bir uyarılma çalışmasının yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu araştırma, alanyazında bulunan eksikliği gidermek amacı ile "Internet Disorder Scale/IDS-15" ölçeğinin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerlik sınamasının yapılması ve Türk kültürüne uyarlanması üzerine inşa edilmiştir.

1. Yöntem

Ölçek uyarılma işlemi, bir kültür için tasarlanmış bir ölçme aracının farklı toplum ve farklı bir dile çevrilerek psikometrik analizlerinin (geçerlik, güvenilirlik) yapılmasıdır (Deniz, 2007, s. 4). Hambleton ve Patsula'ya (1999) göre bir ölçeğin uyarılmasına karar verildikten sonra ilk olarak orijinal ölçeği geliştiren araştırmacıdan izin alınması gerekmektedir. Bunun için bu uyarılma araştırmasında öncelikli olarak IDS-15'i geliştiren araştırmacılara mail gönderilmiş ve izin alınmıştır. Ayrıca çalışmada sosyal medya bağımlılığı ile yaşam doyumu değişkenlerine ait ölçeklerin kullanımı için de araştırmacılardan onay istenmiştir (Bakınız/Bkz. Ek- 2).

1.1. Çeviri Prosedürü

Ölçeğin, İngilizceden Türkçeye çevirisi ilk olarak araştırmacılar tarafından yapılmıştır. İngiliz dili ve edebiyatı alanında uzman 3 öğretim üyesi, araştırmacıların yaptığı çeviriyi kontrol etmiştir. Böylece oluşabilecek çeviri hataları giderilmeye çalışılmıştır. Yabancı dil uzmanlarının onayı aldıktan sonra yine aynı üniversitede Türk dili ve edebiyatı bölümünde görev yapan 3 öğretim üyesinden; imla, noktalama, anlam ve anlama açısından görüş alınmıştır. Geri dönüşler sonucunda ölçeğin 2. ve 5. maddelerindeki "çevrimiçi" ifadesinin "çevrim içi" olarak yazılması, 14. maddede yer alan anlatım bozukluğunun da kendilerinin belirttiği şekli ile düzeltilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yapılan bu küçük düzeltmelerin ardından ölçek, iletişim fakültesinde öğretim üyesi olan 3 uzmana yönlendirilmiştir. Uzmanlar, ölçeği iletişim bilimleri özelinde değerlendirmiş ve bu şekli ile saha kısmına geçilebileceğini belirtmişlerdir.

1.2. Çalışma Grubu

Araştırma 145'i kadın, 162'si erkek olmak üzere toplam 307 yetişkin ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarda; internet kullanıcısı olma, anadil olarak Türkçe konuşma ve 18 yaş üstünde olma kriterleri aranmıştır. Bu kriterlerin hepsini sağlayan 307 yetişkin çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Veriler, Google Forms uygulaması kullanılarak 11 Mayıs 2023-18 Mayıs 2023 tarihleri arasında çevrim içi anket yöntemi ile toplanmıştır.

Araştırmada ilk olarak IDS-15 ve İBÖ-15 arasındaki dil eşdeğerliliğini belirlemek için ... akademik personel olarak görev yapan ve iyi düzeyde İngilizce bilen 30 kişiyle çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubuna araştırma öncesinde bilgi verilmiştir. Çalışma grubunda 8 kadın, 22 erkek katılımcı yer almıştır. Çalışma grubunun yaş ortalaması 35,6 olarak hesaplanmıştır. Çalışma grubuna ilk olarak ölçeğin orijinal (İngilizce) formu IDS-15, 2 hafta sonra ise Türkçe formu İBÖ-15 uygulanmıştır.

1.3. Kullanılan Ölçekler

Araştırmada 3 farklı ölçek kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin 3'ü de uluslararası alanyazında geliştirilmiştir. Internet Disorder Scale/IDS-15 bu araştırma ile Türkçeye uyarlanmaya çalışılmıştır. Bergen sosyal medya ölçeği ve yaşam doyumu ölçeğinin ise Türkçeye uyarlaması başka araştırmacılar tarafından daha önce yapılmıştır. Ölçeklerin orijinal ve uyarlamaları hakkında aşağıda yer alan alt başlıklarda bilgi verilmiştir.

1.3.1. İnternet Bozukluğu Ölçeği (İBÖ-15)

İnternet bozukluğu ölçeğini/İBÖ-15 (Internet Disorder Scale/IDS-15) ilk olarak 2014 yılında Cho ve diğerleri İOOB'nin 9 kriterini temel alarak geliştirmeye çalışmışlardır. 41 maddeden oluşan ölçek uzun olduğu ve sadece 13-14 yaş arasında yer alan ergenler gibi sınırlı bir örnekleme kapsadığı için eleştirilmiştir. Ölçeğin, psikometrik ($\alpha=0,49$) özellikleri de düşük bulunmuştur.

Pontes ve Griffiths, 2017 yılında İOOB'nin 9 kriterine bağlı kalarak İBÖ-15'i geliştirme çalışması yapmıştır. İBÖ-15, son 1 yıldır internet kullanan tüm bireylere yönelik geliştirilmiştir. İBÖ-15, İOOB'nin yukarıda giriş kısmında sıralanan 9 kriterini karşılayacak şekilde 15 maddeden oluşturulmuştur. Bu maddelerin teorik olarak; (i) kaçma ve duygusal başa çıkma (ii) yoksunluk belirtileri (iii) bozulma ve özdenetim bozulması (iv) işlevsiz öz denetim ile ilgili olabileceği kanaati oluşmuştur. Buna bağlı olarak İBÖ-15; 4 faktör ve 15 maddeden oluşan bir ölçek olarak tasarlanmıştır. Kaçma ve duygusal başa çıkma faktöründe (F1) 4 madde (1.,2.,3.,4.); yoksunluk belirtileri faktöründe (F2) 4 madde (5.,6.,7.,8.); bozulma ve öz denetim bozulması faktöründe (F3) 4 madde (9.,10.,11.,12.) ve son olarak ise işlevsiz öz denetim faktöründe (F4) 3 madde (13.,14.,15.) yer almıştır. Faktörlerin sırası ile Cronbach Alpha (α) katsayısı; F1 için 0,70; F2 için 0,85; F3 için 0,81 ve F4 için 0,79 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin 15 maddesine ait Cronbach α katsayısı ise 0,88 olarak bulunmuştur. İBÖ-15, 5'li likert tipinde hazırlanmıştır ve ifadeler verilen cevap seçenekleri "1=Kesinlikle Katılmıyorum", "2=Katılmıyorum", "3=Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum", "4=Katılıyorum", "5=Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekte 1., 13., 14. ve 15. maddeler ölçeğin geneliyle ters anlam içermektedir.

İBÖ-15'in geliştirilme araştırması, 16 yaş ve üstü 1094 katılımcı ile ABD (%37), Hindistan (%29,9), Birleşik Krallık (%24,8) ve diğer (%8,3) ülkelerde gerçekleştirilmiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda modelin uyum indeks değerleri ($\chi^2/df = 4$; RMSEA= 0,053; CI= 0,047–0,059; SRMR=0,039; CFI=0,95; TLI=0,94) olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin, ortalama açıklanan varyans (AVE) değerleri de incelenmiştir. Faktörlerin sırası ile AVE ortalamaları; F1 için 0,53; F2 için 0,60; F3 için 0,52 ve F4 için 0,57 olarak bulunmuştur. İBÖ-15 alt boyutlarının CR birleşik güvenilirlik değerleri de 0,80

ile 0,85 arasında değişmektedir. Tüm bu analiz sonuçları ile İBÖ-15'in toplamda 15 madde ve 4 farklı faktörden oluşan, geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu saptanmıştır.

1.3.2. Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Bergen sosyal medya bağımlılığı ölçeği (Bergen Social Media Addiction Scale), Andreassen ve diğerleri (2016) tarafından geliştirilmiştir ve 5'li likert formunda 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, Andreassen ve diğerleri (2012) tarafından geliştirilen Bergen Facebook bağımlılığı ölçeğinden uyarlanmıştır. Ölçek, temelde 6 farklı bağımlılık bileşenini belirlemek üzere geliştirilmiştir. Bu bağımlılık bileşenleri; belirginlik, özlem/hoşgörü, ruh hali değişikliği, tekrar kötüleşmek (nüksetmek)/kontrol kaybı, geri çekilme ve çatışma/fonksiyonel bozukluk olarak sıralanmaktadır. Ölçeğin genel toplam puanı 6 ila 30 arasında değişiklik göstermektedir. Ölçeğin Cronbach α iç tutarlılık kat sayısı 0,88 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin, Türkçeye uyarlama çalışması ise Demirci (2019) tarafından üniversite ve lise öğrencileri örnekleminde yapılmıştır. Demirci (2019) de çalışmasında ölçeğin, 6 farklı bağımlılık bileşeninden oluşan tek boyutlu bir yapıya sahip olduğunu saptamıştır. Bu çalışmada Demirci (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan Bergen sosyal medya bağımlılık ölçeği kullanılmıştır.

1.3.3. Yaşam Doyumu Ölçeği

Yaşam doyumu ölçeği (The Life Satisfaction Scale), Diener ve diğerleri (1985) tarafından alanyazına kazandırılmıştır. Yaşam doyumu ölçeği, orijinalinde 7'li likert tipinde tek faktör altında toplanan 5 madde ile geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlama işlemleri Köker ve Yetim (1991) tarafından ayrı ayrı 2 farklı çalışmada yapılmıştır. Köker (1991), ölçeği 7'li likert tipinde tek faktör ve 5 madde ile Türkçeye uyarladıktan sonra gelecekte yapılacak araştırmaların yetişkin ve yaşlı örneklem ile yapılmasını tavsiye etmiştir. Yetim (1991) de ölçeğin uyarlamasını orijinalindeki gibi yapmış fakat katılımcılar cevap seçeneklerinin birbirine çok yakın olduğunu belirttiğinden dolayı işlemler başa alınmış ve ölçek 5'li likert tipinde Türkçeye uyarlanmıştır. Aynı ölçek Dağlı ve Baysal (2016) tarafından da Türkçeye uyarlanmıştır. Dağlı ve Baysal (2016) araştırmalarında, ölçeğin Cronbach α katsayısını 0,88 olarak hesaplamıştır. 5'li likert tipinde uyarlama çalışması yapılan ölçeğin, test-tekrar-test güvenilirliği de 0,97 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada da ölçeğin, Dağlı ve Baysal (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan ve yine Türk kültürüne uygunluk gösteren versiyonu kullanılmıştır.

1.4. Etik Prosedür

Araştırmanın yapılabilmesi için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu'ndan 17.03.2023 tarih ve 2023/1-39 karar no'lu yazılı izin alınmıştır.

1.5. Verilerin Analizi

Araştırmada katılımcıların özellikleri; ortalama, standart sapma ve frekans (yüzde) gibi tanımlayıcı istatistikler yoluyla betimlenmiştir. Türkçe İBÖ-15 ve alt boyut puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasında bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. İBÖ-15'in madde özellikleri düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu ve her bir maddeye verilen yanıtların dağılımı kullanılarak incelenmiştir. İBÖ-15'in ölçüt geçerliği analizinde ölçeğin tümüne ve alt boyutlarına ait puanlar ile Bergen sosyal medya bozukluğu ölçeği ve yaşam doyumu ölçeği puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Ayrıca ölçek düzeyinde İBÖ-15'in psikometrik özelliklerini betimlemek için şu istatistikler kullanılmıştır: iç tutarlılık analizi (Cronbach $\alpha > 0,7$ kabul edilebilir; Lin vd., 2018), düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayıları ($> 0,3$ değeri kabul edilebilir; Kartal ve Bardakçı, 2018), CR ($> 0,7$ değeri kabul edilebilir; Hair vd, 2010; Kartal ve Bardakçı, 2018) ve AVE ($> 0,5$ değeri kabul edilebilir; Fornell ve Larcker, 1981).

İBÖ-15'in yapı geçerliğinin incelenmesinde birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yöntemi kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi, ölçek uyarlama çalışmalarında ve yapı geçerliği analizlerinde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir ve önceden belirlenmiş veya kurgulanmış bir yapının istatistiksel olarak doğrulanmasını amaçlamaktadır (Blunch, 2008; Akt: Bayram, 2013, s. 42). Özellikle ölçek geliştirme çalışmalarında, açımlayıcı faktör analizi (AFA) ile tanımlanan ölçüm modelinin doğrulayıcı faktör analizi ile doğrulanması yapının geçerliği için önem arz etmektedir. Çünkü doğrulayıcı faktör analizi bir bakıma açımlayıcı faktör analizi ile ortaya konan yapının başka bir örneklemden elde edilen verilerle uyumlu olup olmadığını, başka bir deyişle ortaya konan yapının farklı bir örneklemden geçerli olup olmadığını test etmektedir (Kartal ve Bardakçı, 2018, s. 67). Ayrıca DFA sonucunda İBÖ-15'in ölçme yapısının verilerle uyum düzeyinin incelenmesinde şu uyum iyiliği indekslerinden yararlanılmıştır: Ki-kare/sd (<5 değeri kabul edilebilir), GFI (>0,85 kabul edilebilir), CFI (>0,95 kabul edilebilir), NFI (>0,90 kabul edilebilir), RMSEA (<0,08 kabul edilebilir) (Schumacker ve Lomax, 2004; Kline, 2011; Tabachnick ve Fidell, 2001; Bryne, 2010).

Araştırmada tüm istatistiksel analizler IBM SPSS 24.0 (IBM Corp., Armonk, NY) ve IBM AMOS 24.0 (IBM Corp., Armonk, NY) paket programları kullanılarak yapılmıştır.

2. Bulgular

Araştırmanın bu başlığının altında İBÖ-15'in geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılarak Türkçeye uyarlama aşamaları verilmiştir. Geçerlilik ve güvenilirliği incelemek amacıyla öncelikle elde edilen verilerin dil eşdeğerliliği belirlenmiş, yapı geçerliliğine bakılmış, madde özellikleri incelenmiş ve son olarak da ölçüt bağlantılı geçerliliğine ilişkin analizler gerçekleştirilmiştir.

2.1. Dil Eşdeğerliliğine İlişkin Bulgular

30 kişiden oluşan çalışma grubuna ait veri seti analiz edilerek İBÖ-15'in dil eşdeğerliliğine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Bu bulgulara göre 2 uygulama arasındaki Pearson korelasyon katsayısı İBÖ-15 ve IDS-15 ölçekleri için $r=0,888$ ($p<0,001$); F1 alt boyutu $r=0,697$ ($p<0,001$); F2 alt boyutu $r=0,748$ ($p<0,001$); F3 alt boyutu $r=0,701$ ($p<0,001$) ve F4 alt boyutu için $r=0,529$ ($p<0,01$) olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular sonucunda, İBÖ-15 Türkçe formu ile orijinal İngilizce IDS-15 arasında dil eşdeğerliğinin olduğu belirlenmiştir.

2.2. Yapı Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında İBÖ-15'in yapı geçerliği analizi için yapılan DFA bulgularına yer verilmiştir. Ayrıca DFA bulguları doğrultusunda ölçeğin yakınsak geçerliği ve ayırma geçerliği de incelenmiştir.

2.2.1. DFA Bulguları

Yapılan ilk DFA sonucunda madde 1 ve madde 9'a ait standart faktör yükü değerlerinin düşük olduğu görülmüştür (madde 1 için 0,275; madde 9 için 0,363). Bu bulgular El-Abiddine ve diğerlerinin (2022) IDS-15'in Arapça uyarlama çalışmasındaki bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bu maddelerin ölçeğin yapı geçerliğini olumsuz etkilediği belirlendiği için ölçekten çıkarılmış ve kalan 13 madde ile analiz tekrarlanmıştır. Yapılan nihai DFA sonucunda uyum iyiliği indekslerinin tümünün kabul edilebilir veya iyi düzeyde olduğu gözlenmiştir ($\chi^2/sd=1,364<3$; $GFI=0,963>0,90$; $NFI=0,957>0,95$; $CFI=0,988>0,97$; $RMSEA=0,034<0,05$). Maddelere ait elde edilen standart faktör yükü değerlerine ise aşağıda tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. DFA Sonucunda İBÖ-13'ün Maddelerine ait Standart Faktör Yükleri

Maddeler	F1	F2	F3	F4
F1: Kaçma ve Duygusal Başa Çıkma				
2.Çevrim içi olmanın ruh halimi daha iyiye doğru büyük ölçüde değiştirebileceğini düşünüyorum	0,595			
3.Sahip olabileceğim kötü duygularla başa çıkmama yardım etmesi için internete girerim	0,828			
4.Beni rahatsız eden her şeyi unutmak için internete girerim	0,740			
F2: Yoksunluk Belirtileri				
5.Çevrim içi olmadıgımda kendimi sinirli, huzursuz, endişeli ve/veya hüsrana uğramış hissediyorum		0,672		
6.İnternete giremezsem kendimi üzgün hissederim		0,838		
7. Herhangi bir nedenle internette neler olup bittiğini kontrol edemezsem kaygılanırım		0,723		
8.Ne zaman internete giresem kendimi huzursuz hissediyorum		0,796		
F3: Bozulma ve Öz Denetim Bozulması				
10.İnternette geçirdiğim zamanın hayatımın önemli alanlarını olumsuz etkilediğini düşünüyorum			0,438	
11.İnternette geçirdiğim zamanı azaltmak istiyorum ama bunu yapmak benim için zor			0,878	
12.Sıklıkla internette daha az zaman geçirmeye çalışırım ama bunu yapamayacağımı düşünürüm			0,846	
F4: İşlevsiz Öz Denetim				
13.İstesem herhangi bir problem yaşamadan internette vakit geçirmeyi kolayca bırakabilirim*				0,775
14.İstedğim zaman internette geçirdiğim zamanı kolayca azaltabilirim*				0,904
15.İnternette geçirdiğim zamanı kontrol edebiliyor ve/veya azaltabiliyorum*				0,809
Ortalama	2,62	2,29	2,79	2,50
Standart Sapma	0,93	0,87	0,85	0,92

*Ters puanlanan maddeler

Not: Tüm faktör yükleri 0,001 önem seviyesinde anlamlıdır.

Yukarıda yer alan tablo 1'de verilen bulgulara göre İBÖ-15'in maddelerine ait standart faktör yükü değerlerinin 0,438-0,904 aralığında değiştiği ve maddelere ait faktör yüklerinin tamamının istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. İBÖ-15'ten madde 1 ve madde 9 çıkarıldığı için araştırmanın bundan sonraki kısmında ölçek, İBÖ-13 olarak adlandırılmıştır.

2.2.2. Yakınsak Geçerlik, Ayırma Geçerliği ve Güvenirlik Bulguları

İBÖ-13'ün yakınsak ve ayırma geçerliğinin incelenmesi için gerekli olan AVE ve CR değerleriyle birlikte Cronbach's Alpha (α) katsayısı değerlerine ve alt boyutlar arasındaki korelasyon katsayılarına aşağıda tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. İBÖ-13'ün Yakınsak Geçerliği, Ayırma Geçerliği ve Güvenirliğe İlişkin Bulgular

Alt Boyutlar	AVE	CR	Cronbach's Alpha	Korelasyon Matrisi			
				F1	F2	F3	F4
F1	0,53	0,72	0,76	0,73			
F2	0,58	0,83	0,84	0,65	0,76		
F3	0,56	0,72	0,75	0,44	0,54	0,75	
F4	0,69	0,86	0,87	0,40	0,51	0,55	0,83

AVE: Average Variance Extracted; **CR:** Composite Reliability

F1: Kaçma ve Duygusal Başa Çıkma, **F2:** Yoksunluk Belirtileri, **F3:** Bozulma ve Öz Denetim Bozulması, **F4:** İşlevsiz Öz Denetim

Not: Ölçeğin, 13 maddeden oluşan tamamına ait Cronbach's Alpha (α) katsayısı 0,88 olarak hesaplanmıştır.

Alanyazında bir ölçekte yer alan her gizil değişkenin (faktörün) AVE değeri 0,50'den büyük ve CR değeri 0,70'ten büyük değer aldığındaki yakınsak geçerliğin yapı geçerliği bakımından yeterli düzeyde olduğu kabul edilmektedir (Fornell ve Larcker, 1981; Hair vd., 2010). Yukarıda yer alan tablo 2'de görüldüğü üzere alt boyutlar için hesaplanan AVE değerleri 0,53 ile 0,69 arasında CR değerleri ise 0,72 ile 0,86 arasında değişmektedir. Ek olarak bir ölçeğin ayırma geçerliği, farklı alt boyutların ölçümlerinin farklılık derecesini ifade etmektedir. Bir diğer ifadeyle alt boyutların bağımsız ölçüm yapma gerekliliği, ayırma geçerliği ile incelenmektedir (Lee vd., 2015). Ayırma geçerliğinin sağlanması için her bir alt boyuta ait AVE değerinin karekökü, bu alt boyut ile diğer alt boyutlar arasındaki korelasyonlardan daha yüksek olmalıdır (Fornell ve Larcker, 1981; Hair vd., 2010). İBÖ-13'ün alt boyutları için AVE değerlerinin karekökü yukarıda tablo 2'de verilmiştir (Tablonun köşegeninde koyu olarak yerleştirilmiştir). Sonuçlar her bir alt boyut için bu değerlerin, kendisi ve diğer alt boyutlar arasındaki korelasyonlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Tablo 2'de verilen tüm bu bulgular göz önüne alındığında İBÖ-13'ün yakınsak ve ayırma geçerliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

İBÖ-13'ün alt boyutlarına ait Cronbach's Alpha (α) iç tutarlılık katsayıları 0,75-0,87 aralığında değişmektedir. İBÖ-13'in tümüne (13 madde) ait Cronbach's Alpha (α) değeri ise 0,88 olarak hesaplanmıştır (Tablo 2). Bu değerlerin tamamı bir güvenilirlik katsayısı için kritik değer olan 0,70'ten (Kartal ve Bardakçı, 2018) büyüktür. Dolayısıyla İBÖ-13'ün yeterli düzeyde güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilmektedir.

2.3. Madde Özelliklerine İlişkin Bulgular

Türkçe İBÖ-13'ün madde özelliklerinin belirlenmesi için maddelere ait ortalama ve standart sapma değerleri, madde-toplam korelasyonları ve maddelere verilen cevapların frekans dağılımları hesaplanmıştır. Analize ilişkin bulgulara aşağıda tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. İBÖ-13'ün Madde Özelliklerine İlişkin Bulgular

1= Kesinlikle Katılmıyorum; 2= Katılmıyorum; 3= Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum; 4= Katılıyorum;5= Kesinlikle Katılıyorum

Maddeler	Ort.±ss.	Madde-Toplam Korelasyonu	Cevaplar; n (%)				
			1	2	3	4	5
İBÖ2	2,59±1,10	0,475	50 (16,2)	116 (37,8)	62 (20,2)	69 (22,5)	10 (3,3)
İBÖ3	2,74±1,15	0,564	44 (14,3)	108 (35,2)	56 (18,2)	83 (27,0)	16 (5,3)
İBÖ4	2,55±1,15	0,519	59 (19,2)	118 (38,4)	42 (13,7)	78 (25,4)	10 (3,3)
İBÖ5	2,02±0,98	0,556	96 (31,3)	151 (49,2)	27 (8,8)	25 (8,1)	8 (2,6)
İBÖ6	2,28±1,09	0,637	77 (25,1)	134 (43,6)	36 (11,7)	53 (17,3)	7 (2,3)
İBÖ7	2,59±1,11	0,616	53 (17,3)	109 (35,5)	69 (22,5)	64 (20,8)	12 (3,9)
İBÖ8	2,30±1,05	0,644	67 (21,8)	145 (47,3)	40 (13,0)	47 (15,3)	8 (2,6)
İBÖ10	2,89±1,20	0,315	38 (12,4)	102 (33,2)	51 (16,6)	89 (29,0)	27 (8,8)
İBÖ11	2,81±1,21	0,606	41 (13,4)	112 (36,5)	43 (14,0)	87 (28,3)	24 (7,8)
İBÖ12	2,69±1,08	0,605	37 (12,1)	122 (39,7)	59 (19,2)	78 (25,4)	11 (3,6)
İBÖ13	2,61±1,07	0,531	39 (12,7)	130 (42,3)	65 (21,2)	59 (19,2)	14 (4,6)
İBÖ14	2,47±1,01	0,591	43 (14,0)	146 (47,6)	59 (19,2)	50 (16,3)	9 (2,9)
İBÖ15	2,44±1,01	0,565	42 (13,7)	155 (50,5)	56 (18,2)	42 (13,7)	12 (3,9)

Yukarıda yer alan tablo 3'teki bulgulara göre İBÖ-13'ün maddelerinin madde-toplam korelasyonu değerlerinin oldukça iyi olduğu ve 0,315-0,644 aralığında değişim gösterdiği görülmektedir. Cevapların frekans dağılımları incelendiğinde, maddelerin hafif sağa çarpık (sola yığılımlı) olmakla birlikte neredeyse normal dağılıma sahip olduğu söylenebilir. Katılımcıların en yüksek ortalama (2,89; ss=1,20) ile katılım gösterdiği madde 10. madde olurken en düşük ortalama (2,02; ss=0,98) sahip maddenin 5. madde olduğu belirlenmiştir.

2.4. Ölçüt Bağlantılı Geçerliğe İlişkin Bulgular

Alanyazında yer alan ampirik çalışmaların bulgularına dayanarak (Pontes ve Griffiths, 2015; Pontes vd., 2014; Wartberg vd., 2015; El Abiddine vd., 2022), İBÖ-13'ün ölçüt bağlantılı geçerliği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların İBÖ-13'ün genel puanları ile internet kullanmaya başlama yaşı, haftalık internette geçirilen süre (saat), Bergen sosyal medya bozukluğu ölçeği genel puanı ve yaşam doyumu ölçeği genel puanı arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmış ve aşağıda tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. İBÖ-13'ün Ölçüt Bağlantılı Geçerliğine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Ort.	ss.	r
İBÖ-13	2,53	0,69	
İnternet Kullanmaya Başlama Yaşı	18,65	9,53	-0,192*
İBÖ-13	2,53	0,69	
Haftalık İnternette Geçirilen Süre (saat)	29,51	18,47	0,266**
İBÖ-13	2,53	0,69	
Bergen SMBÖ	2,39	0,86	0,695**
İBÖ-13	2,53	0,69	
YDÖ	2,82	0,81	-0,254**

* p<0,01; ** p<0,001

İBÖ-15: İnternet Bozukluğu Ölçeği-15; SMBÖ: Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği; YDÖ: Yaşam Doyumu Ölçeği

Öngörüldüğü üzere katılımcıların İBÖ-13 genel puanları ile internet kullanmaya başlama yaşı ve yaşam doyumu değişkenleri arasında negatif, İBÖ-13 genel puanları ile haftalık internette geçirilen süre ve sosyal medya bozukluğu değişkenleri arasında ise pozitif anlamlı ilişkiler bulunmuş ve bu korelasyon katsayılarının -0,254 ile 0,695 arasında değiştiği saptanmıştır (Tablo 4). Analiz edilen değişkenler dikkate alındığında İBÖ-13'ün tatmin edici düzeyde ölçüt bağlantılı geçerlilik gösterdiği sonucuna varılabilmektedir.

2.5. Tanımlayıcı Bulgular

Katılımcıların İBÖ-13'ün ve alt boyutlarından aldıkları puanlar ile katılımcıların bazı özelliklerine ilişkin tanımlayıcı istatistiklere aşağıda tablo 5'te yer verilmiştir. Ayrıca söz konusu istatistiklerin katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği de incelenmiştir.

Aşağıda yer alan tablo 5'teki bulgulara göre katılımcıların yaş ortalaması 33,25 (ss=12,40), ortalama internet kullanmaya başlama yaşı 18,65 (ss=9,53), haftalık ortalama internette geçirilen süre 29,51 saat (ss=18,47) olarak bulunmuştur. Erkek katılımcıların hem yaş hem de internet kullanmaya başlama yaş ortalamalarının kadın katılımcılara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Katılımcı Özelliklerine İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

Değişkenler	Ortalama±Standart Sapma			p değeri
	Toplam (n=307)	Kadın (n=145; %47,2)	Erkek (n=162; %52,8)	
Yaş	33,25±12,40	29,43±9,54	36,67±13,63	<0,001
İnternet Kullanmaya Başlama Yaşı	18,65±9,53	17,41±7,11	19,76±11,17	0,027
Haftalık İnternette Geçirilen Süre (saat)	29,51±18,47	28,92±17,83	30,04±19,07	0,599
Bergen SMBÖ	2,39±0,86	2,43±0,83	2,35±0,88	0,453
YDÖ	2,82±0,81	2,81±0,77	2,83±0,85	0,890
F1	2,62±0,93	2,64±0,91	2,60±0,95	0,672
F2	2,29±0,87	2,32±0,89	2,26±0,85	0,534
F3	2,79±0,85	2,81±0,98	2,77±0,92	0,758
F4	2,50±0,92	2,38±0,85	2,60±0,96	0,034
İBÖ (Genel)	2,53±0,69	2,52±0,72	2,54±0,67	0,865

İBÖ: İnternet Bozukluğu Ölçeği; SMBÖ: Sosyal Medya Bozukluğu Ölçeği; YDÖ: Yaşam Doyumu Ölçeği

Son olarak ölçek ortalama puanları Bergen SMBÖ 2,39 (5 üzerinden) (ss=0,86) olarak, YDÖ 2,82 (5 üzerinden) (ss= 0,81) ve İBÖ-13 genel puanı için 2,53 (5 üzerinden) (ss=0,69) şeklinde hesaplanmıştır. İBÖ-13'ün alt boyutlarından F3 boyutunun en yüksek (2,79; ss=0,85), F2 boyutunun en düşük ortalamaya (2,29; ss=0,87) sahip olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan katılımcıların %47,2'si kadınlardan, %52,8'i ise erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların İBÖ-13 genel puanlarıyla birlikte F1, F2 ve F3 alt boyutlarına ait puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılık göstermediği (p>0,05) belirlenmiş, erkeklerin F4 alt boyutu puan ortalamalarının kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür (p<0,05). Erkek ve kadın katılımcıların sosyal medya bozukluğu ve yaşam doyumu ortalama puanlarının ise anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05) (Tablo 5).

Sonuç ve Öneriler

Çalışma, son dönem iletişim araştırmalarında sıklıkla dillendirilen ve uluslararası sağlık örgütleri tarafından bir bozukluk olarak kabul edilen yoğun internetin kullanımının, bireyler üzerindeki etkisini psikiyatrik açıdan belirlemeye çalışan İnternet Bozukluğu Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması üzerine yapılandırılmıştır. Araştırma kendi içerisinde 2 farklı örneklem grubundan ilerletilmiştir.

Araştırmanın yapılabilmesi için yasal izinler alındıktan sonra ilk olarak orijinal ve Türkçeye çevrilmiş ölçek arasındaki dil eşdeğerliliği incelenmek üzere bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubunun oluşturulmasında, kişilerin iyi derecede İngilizce bilmesine dikkat edilmiştir. Ayrıca ölçekler çalışma grubuna sunulmadan önce 9 uzman tarafından İngilizce/Türkçe anlam, anlama ile iletişim bilimleri açısından değerlendirilmiştir. 30 kişi ile yürütülen bu aşamada IDS-15 ve İBÖ-15 ölçekleri arasındaki korelasyon katsayısı anlamlı ve yüksek düzeyde hesaplanmıştır. Diğer bir ifade ile katılımcıların her iki ölçeği yakın anladığı ve ölçeğin dil farklılığından dolayı bir anlam karmaşası ortaya çıkartmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın dil eşdeğerliliğinden elde edilen sonuçlar ölçeğin yapı geçerliğini sınamaya izin vermiştir.

Araştırmanın 307 yetişkinden oluşturulan ikinci örneğine uygulanan analizler ile ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin DFA, yakınsak geçerlik, ayırma geçerliği ile güvenilirliğine

yönelik kabul edilebilir sonuçların elde edildiği belirlenmiştir. İlk olarak uygulanan DFA sonucunda, orijinalinde 15 maddeden oluşan İngilizce versiyondaki ölçekten, Türkçeye uyarlama aşamasında madde 1 ve madde 9'un düşük faktör yüklerine sahip oldukları için çıkartılması gerektiği anlaşılmıştır. DFA sonucunda elde edilen bu bulgu, El-Abiddine ve diğerlerinin (2022) IDS-15'in Arapça uyarlama çalışması ile uyum göstermiştir. Böylece Türkçe ölçekte 13 madde kalması gerektiği belirlenmiştir. Uyum indekslerinin de Pontes ve Griffiths (2017) ile El-Abiddine ve diğerlerinin (2022) elde ettiği düzeylere benzer değerlerde olduğu anlaşılmıştır. DFA sonuçları ile araştırmada ortaya çıkarılan yapının farklı bir örnekleme de geçerli olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. 13 madde ile ikinci kez yapılan DFA sonucunda uyum iyiliği indekslerinin hepsinde kabul edilebilir veya iyi düzeyde değerler saptanmıştır. Böylece bu DFA sonuçları ile araştırmada ortaya konan yapının farklı bir örnekleme de geçerli olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Maddelerin standart faktör yüklerine yönelik de anlamlı bir sonuç belirginleşince ölçeğin orijinalinde olduğu hali ile 4 alt boyuttan oluştuğu Türkçe versiyonu için de doğrulanmıştır. Araştırma sonucunda maddelerin standart faktör yüklerine yönelik de anlamlı bir sonuç saptanmıştır. Bu bulgu ile de ölçeğin orijinalinde (Pontes ve Griffiths, 2017) ve Arapça versiyonunda (El Abiddine vd.) olduğu gibi Türkçe versiyonunda da 4 alt boyuttan oluştuğu saptanmıştır.

Araştırmanın bir diğer bulgusunun sonucunda, maddelerin yerleştikleri faktörle olan ilişki düzeyini belirlemek için incelenen yakınsak geçerliliğinde de elde edilen AVE ve CR değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusu da Pontes ve Griffiths (2017) ile El-Abiddine ve diğerlerinin (2022) sonuçlarını desteklemiştir. Ayrıca ayırma geçerliği varsayımlarının da sağlandığı ve faktörler arasında bağımsız ölçümlenelerin yapılabileceği sonucuna varılmıştır. Araştırmanın bu kısmında elde edilen bir başka sonuçta ise hem 4 alt boyutun hem de 13 maddeden oluşan ölçeğin tamamının Cronbach's Alpha (α) katsayısı değerlerinin kabul edilebilir ve oldukça iyi değerler olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin Türkçe versiyonun da orijinal araştırmada (Pontes ve Griffiths, 2017) yer alan Cronbach's Alpha (α) katsayısı ile neredeyse aynı sonuç (0,88) elde edilmiştir. İBÖ-13 maddelerinin madde-toplam korelasyonuna ilişkin yapılan analiz sonuçlarında da yeterli düzeyde korelasyon değerleri elde edilmiştir. Bu doğrultuda, İBÖ-13 Türkçe uyarlamasının yeterli düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada, İBÖ-13'ün ölçüt bağlantılı geçerliğini belirlemek için internet kullanım yaşı, internette geçirilen haftalık süre, sosyal medya bağımlılığı ve yaşam doyumu değişkenleri kullanılmıştır. Araştırmada, İBÖ-13'ün ölçüt bağlantılı geçerliğini belirlemek için orijinal araştırmada (Pontes ve Griffiths, 2017) yer alan internet kullanım yaşı ve internette geçirilen haftalık süre değişkenleri ile Arapça versiyonda (El-Abiddine vd. 2022) kullanılan yaşam doyumu değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmanın bu kısmında ölçüt bağlantılı geçerlik özellikle Türkçe formunda yeniden yapılandırılan ölçeğin farklı değişkenler ile uyumlu çalışıp-çalışmadığını belirlemek amacıyla incelendiği için burada değişkenlerin birbirini ne kadar etkilediğine yönelik bir yorumlamaya gidilmemiştir. Elde edilen bulgulara göre İBÖ-13'ün genel puanı ile internet kullanmaya başlama yaşı arasında Pontes ve Griffiths'in (2017) bulgularını destekleyecek şekilde negatif bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Yine El-Abiddine ve diğerlerinin (2022) araştırma sonuçlarına ek olarak bu çalışmada da yaşam doyumu ve sosyal medya bağımlılığı ile internet bozukluğu değişkenleri arasında negatif bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Pontes ve Griffiths'in (2017) bulguları ile benzerlik gösterecek şekilde haftalık internette geçirilen süre ile de internet bozukluğu arasında pozitif anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Araştırmada son olarak ise katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine yönelik tanımlayıcı analizler yapılmıştır. Katılımcıların internet bozukluklarının Pontes ve

Griffiths'in (2017) ile El-Abiddine ve diğerlerinin (2022) sonuçlarını destekleyecek şekilde cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Orijinalinde İngilizce olarak geliştirilen ölçeğin yukarıda verilen tüm sonuçlardan hareketle Türkçeye uyarlanabildiği belirlenmiştir. İBÖ-13'ün, başta iletişim ve tıp bilimleri olmak üzere öznesi insan olan diğer bilim dallarında yapılacak araştırmalarda yetişkin bireylerin internet bozukluğu düzeylerinin ölçülmesinde kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ortaya çıkartılmıştır.

Son olarak bu çalışmadan elde edilen sonuçlar ışığında gelecekte yapılabilecek araştırmalar için aşağıda bazı öneriler sıralanmıştır:

- Bu çalışmada İBÖ-13'ün uyarlama analizleri yetişkin bireyler örnekleminde yapılmıştır. İnternet kullanım oranı özellikle genç popülasyonda daha yoğun olduğu için ölçeğin farklı bir uyarlaması da bu grup üzerinden geliştirilebilir.
- İBÖ-13'ün ölçüt bağlantılı geçerliğinin araştırmada kullanılan değişkenlerden farklı değişkenler temelinde araştırılması, internet bozukluğu hakkında yeni bilgilere ulaşılmasına imkân tanıyabilir.
- Genel bir internet kullanımı yerine daha özel ağ sitelerinin (bloglar, alış-veriş siteleri, haber siteleri gibi) internet bozukluğuna neden olup-olmadığı incelenebilir ve ilerdeki çalışmalarda bu sitelerin kullanım bozukluğuna yönelik yeni ölçekler geliştirilebilir.

Extended Abstract

When the literature was examined, it was determined that the first period of internet research (Akyön, 1999; Oktal, 2000; Ataman, 2005; Özen et al., 2004) it is seen that he mainly focuses on the contributions it makes to the individual and society. However, in recent studies (Liang and Li, 2023; Married et al., 2023; Sold et al., 2023; Matsuzaki et al., 2023) researchers have begun to study more of the negative effects of internet use. The most negative result of internet technology is the constantly increasing desire of people to use the network. This desire results in intense and uncontrollable use in users, which causes many problems, especially internet addiction (Balcı and Gülnar, 2009, p. 5). According to the American Psychiatric Association (APA) (2023), internet addiction has become an increasingly researched topic by communication and health professionals. The World Health Organization (WHO) has been conducting research on the effects of the Internet on society since 2014. WHO meeting held China in at 2015, it was announced that excessive internet use causes disorders related to addictive behaviors (Poznyak, 2018, p. 1). Although internet addiction has not yet been officially defined as an addiction by the WHO, APA and other health organizations and associations, the concept has been included in diagnostic manuals at least as a disorder with the research conducted (Kuss et al., 2014; Pontes et al., 2015). Internet disorder is a new type of disorder developed according to the criteria of Internet Gaming Disorder (IOOB) contained in the "Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders or Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders" (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders /DSM-5) published by APA in 2013. Internet disorder is explained based on the modification of IGD. As a result of the literature review, it was understood that there was no study to develop or adapt a scale to measure Internet disorder in the Turkish field summer. This research is based on the reliability and validity testing of the Turkish form of the "Internet Disorder Scale / IDS-15" scale and its adaptation to Turkish culture in order to eliminate the deficiency found in the literature.

The research was carried out cross-sectionally with a total of 307 adults, 145 of whom were women and 162 of whom were men. Different 3 of the scales were used in the research. All 3 of the scales used in the research have been developed in the foreign literature. Internet

Disorder Scale/IDS-15 has been tried to be adapted to Türkçe with this research. The adaptation of the Bergen social media scale and the life satisfaction scale to Türkçe has been done by other researchers before. In the research, the characteristics of the participants were described by means of descriptive statistics such as mean, standard deviation and frequency (percentage). The t-test was used for independent groups in comparing the Türkçe IBÖ-15 and sub-dimension scores by gender. The item characteristics of IBÖ-15 were examined using the corrected item-total correlation and the distribution of responses to each item. In the criterion validity analysis of the IBÖ 15, Pearson correlation coefficient was used to examine the relationships between the scores belonging to all and sub-dimensions of the scale and the scores of the Bergen social media disorder scale and the life satisfaction scale. In addition, the following statistics were used to describe the psychometric properties of IBÖ-15 at the scale level: internal consistency analysis (Cronbach $\alpha > 0.7$ is acceptable; Lin et al., 2018), adjusted item-total correlation coefficients (> 0.3 value is acceptable; Kartal and Bardakci, 2018), CR (> 0.7 value is acceptable; Hair et al., 2010; Kartal and Bardakci, 2018) and AVE (> 0.5 value is acceptable; Fornell and Larcker, 1981). The first level confirmatory factor analysis (CFA) method was used to examine the structure validity of IBÖ-15. The data set belonging to the study group consisting of 30 people was analyzed and findings regarding the language equivalence of IBÖ-15 were obtained. According to these findings, Pearson correlation coefficient between 2 scales was $r = 0.888$ ($p < 0.001$) for Dec-15 and IDS-15 scales; F1 sub-dimension was $r = 0.697$ ($p < 0.001$); F2 sub-dimension was $r = 0.748$ ($p < 0.001$); F3 sub-dimension was $r = 0.701$ ($p < 0.001$) and $r = 0.529$ ($p < 0.01$). Turkish English Dec-15 and original English IDS-15 as a result of these findings, it was determined that there is language equivalence between the Türkçe form of IBÖ-15 and the original English IDS-15. As a result of the first CFA performed, it was found that the standard factor loads values for article 1 and article 9 were low (0.275 for article 1; 0.363 for article 9). These findings are similar to the findings of Al-Abiddine and others (2022) in the Arabic adaptation study of IDS-15. Since it was determined that these items negatively affected the construct validity of the scale, they were removed from the scale and the analysis was repeated with the remaining 13 items. As a result of the performed CFA, it was observed that all the goodness of fit indices was acceptable or good ($\chi^2/sd = 1.364 < 3$; GFI = 0.963 > 0.90 ; NFI = 0.957 > 0.95 ; CFI = 0.988 > 0.97 ; RMSEA = 0.034 < 0.05). In addition, the AVE values calculated for the sub-dimensions range from 0.53 to 0.69, while the CR values range from 0.72 to 0.86. Considering these findings, it is understood that IBÖ-13 has convergent and separation validity.

Cronbach's Alpha (α) internal consistency coefficients of the sub-dimensions of IBÖ-13 vary between 0.75-0.87. The Cronbach's Alpha (α) value for all of the IBÖ-13 (13 items) was calculated as 0.88 (Table 2). All of these values are greater than 0.70, which is the critical value for a reliability coefficient (Kartal and Bardakci, 2018). It can be said that IBÖ-13 is a reliable measurement tool at a enough level. The item-total correlation values of the items of IBÖ-13 were quite good and showed a change in 0.315-0.644. Dec-Dec-13 general scores of the participants showed negative relationships between the age of internet use and life satisfaction variables, positive significant relationships were found between IBÖ-13 general scores and the time spent on the İnternet weekly and social media disorder variables, and it was found that these correlation coefficients ranged from -0.254 to 0.695 (Table 4). It was determined that the average scores of the F1, F2 and F3 sub-dimensions did not differ according to gender along with the general IBÖ-13 scores of the participants ($p > 0.05$), and it was found that the average scores of the F4 sub-dimensions of men were significantly higher than those of women ($p < 0.05$). It was found that the average scores of male and female participants with social media disorder and life satisfaction did not show a significant difference ($p > 0.05$) (Table 5). English version of the scale developed in the original, it was

determined that it can be adapted to Türkçe based on all the results given above. It has been revealed that IBÖ-13 is a valid and reliable measurement tool that can be used to measure the levels of internet disorders of adult individuals in research to be conducted in other branches of science, especially communication and medical sciences, the subject of which is human.

Kaynakça

- Almagor, C. R. (2011). Internet history, *International Journal Of Technoethics*, 2(2), 45-64.
- Akyön, V. (1999). Internet ve e-ticaret. *Öneri Dergisi*, 2 (12), 211-217.
- Andreassen, C. S., Torsheim, T., Brunborg, G.S., & Pallesen, S. (2012). Development of a Facebook addiction scale. *Psychol Rep*, 110, 501-517.
- Andreassen, C. S., Billieux, J., Griffiths, M. D., Kuss, D. J., Demetrovics, Z., Mazzoni, E., & Pallesen, S. (2016). The relationship between addictive use of social media and video games and symptoms of psychiatric disorders: A large-scale cross-sectional study. *Psychology of Addictive Behaviors*, 30(2), 252–262.
- APA (2023). <https://dictionary.apa.org/internet-addiction> Erişim Tarihi: 07.09.2023
- Arısoy Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*,1(1), 55-67.
- Ataman, N. (2005). Gazetecilik ve internet. *Öneri Dergisi*, 6(24), 295-304.
- Balcı, Ş. ve Gülnar, B. (2009). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk İletişim*, 6(1), 5-22.
- Bayram, N. (2013). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Amos Uygulamaları*. 2. Baskı. İstanbul: Ezgi Kitabevi.
- Blunch, N. J. (2008). *Introduction to structural equation modelling using SPSS and AMOS*. ABD: Sage Publications Ltd.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural Equation Modeling with AMOS: Basic Concepts, Applications and Programming*. Second Edition. New Jersey: Routledge.
- Cho, H., Kwon, M., Choi, J. H., Lee, S. K., Choi, J.S., Choi, S.W., & Kim, D. J. (2014). Development of the internet addiction scale based on the internet gaming disorder criteria suggested in DSM-5. *Addictive Behaviors*, 39(9), 1361–1366.
- Çağlayan, M. T. ve Arslantaş, H. (2023). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığını etkileyen faktörler ve sosyal medya bağımlılığının depresyon ve gelişmeleri kaçırma korkusu ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 24(3), 334-348.
- Dağlı, A. ve Baysal, N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59),1250-1263.
- Deniz, Z. (2007). The adaptation of psychological scales. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (JFES)*, 40(1), 1-16.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1),71-75.
- El Abiddine, F.Z., Islam, M.S., Lin, C-Y., Berbiche, D. and Griffiths, M.D. (2022). Evaluation of psychometric properties of the Arabic version of the Internet Disorder Scale (IDS-15). *Acta Psychologica*, 230, 1-7.

- Evli, M., Albayrak, E., Şimşek, N. ve Uzdil, N. (2023). Mindfulness, psychological well-being, social media use, and internet use time among adolescents: a structural equation modeling. *Bağımlılık Dergisi*, 24(4), 407-416.
- Fornell, C. and Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equations models with unobservable variables and measurement error. *Journal Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Guo, Y. Y., Gu, J. J., Gaskin, J., Yin, X.Q., Zhang, Y.H. Ve Wang, J. L. (2023). The Association of childhood maltreatment with internet addiction: the serial mediating effects of cognitive emotion regulation strategies and depression. *Child Abuse & Neglect*, 140, 106-134.
- Güner, M. (2016). İnternetin gelişimi ve özel alışveriş siteleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 594- 606.
- Gürültü, E. (2016). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ve akademik erteleme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi., İstanbul.
- Hair, J. F., Black, W. C., Anderson, R. E., ve Babin, B. J. (2010). *Multivariate data analysis*, Seventh Edition. New Jersey: Prentice Hall.
- Hambleton, R. K. & Patsula, L. (1999). Increasing the validity of adapted tests: myths to be avoided and guidelines for improving test adaptation practices. *Journal Of Applied Testing Technology*. 1(1), 1-30.
- Kartal, M. ve Bardakçı, S. (2018). *SPSS ve AMOS uygulamalı örneklerle güvenirlik ve geçerlik analizleri*. 1. Baskı. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Kemp, S. (2023). “Digital in 2023 global overview”. *We Are Social*. <https://wearesocial.com/uk/blog/2023/01/digital-2023/>
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. Third Edition, New York: The Guilford Press.
- Koronczai, B., Urbán, R., Kökönyei, G., Paksi, B., Papp, K., Kun, B., Arnold, P., Kállai, J. & Demetrovics Z. (2011). Confirmation of the three-factor model of problematic internet use on off-line adolescent and adult samples. *Cyberpsychol Behav Soc Netw*, 14(11), 657-64.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kuss, D.J., Griffiths, M.D., Karila, L., & Billieux, J. (2014). Internet addiction: a systematic review of epidemiological research for the last decade. *Current Pharmaceutical Design*, 20(25), 4026–4052.
- Lee, Z.W.Y., Cheung, C.M.K., & Chan, T.K.H. (2015). Massively multiplayer online game addiction: instrument development and validation. *Information & Management*, 2(4), 413-430.
- Li, G. (2023). A latent profile transition analysis and influencing factors of internet addiction for adolescents: a short-term longitudinal study. *Heliyon* (9), 1-10.
- Lin, C.-Y., Pakpour, A. H., Broström, A., Fridlund, B., Arestedt, K., Strömberg, A., Jaarsma, T., & Martensson, J. (2018b). Psychometric properties of the 9-item european heart failure self-care behavior scale using confirmatory factor analysis and rasch analysis among iranian patients. *Journal of Cardiovascular Nursing*, 33(3), 281–288.

- Liang, W., & Li, W. (2023). Impact of internet usage on the subjective well-being of urban and rural households: evidence from Vietnam. *Telecommunications Policy*, 47, 1-19.
- Leiner, B.M., Cerf, V.G., Clark, D.D., Kahn, R.E., Kleinrock, L., Lynch, D.C., Postel, J.B., Roberts, L.G., & Wolff, S.S. (1997). The past and future history of the Internet. *Commun. ACM*, 40(2), 102-108.
- Matsuzaki, T., Nishimura, K. & Higuchi, S. (2023). Screening for forms of problematic internet usage. *Current Opinion In Behavioral Sciences*, 50, 1-6.
- Menayes, J. J. A. (2015). Motivations for using social media: an exploratory factor analysis. *International Journal Of Psychological Studies*, 7(1), 43-57.
- Oktal, Ö. (2001). Personel eğitiminde internet kullanımı. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 87-100.
- Özen, Y., Gülaçtı, F. ve Çıkılı, Y. (2004). Eğitim bilimleri ve internet. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 52-57.
- Perez, M. & Gomez, J. M. (2011). Why do people use social networks? *Communications Of The Ima*, 11(2), 41-50.
- Poznyak, V. (2018). Public health implications of excessive use of the internet and other communication and gaming platforms, <https://www.who.int/news/item/13-09-2018-public-health-implications-of-excessive-use-of-the-internet-and-other-communication-and-gaming-platforms> Erişim Tarihi: 11.09.2023.
- Pontes, H.M., Patrão, I.M., & Griffiths, M.D. (2014). Portuguese validation of the Internet Addiction Test: An empirical study. *Journal of Behavioral Addictions*, 3(2), 107–114.
- Pontes, H.M., Kuss, D.J., & Griffiths, M.D. (2015). The clinical psychology of internet addiction: a review of its conceptualization, prevalence, neuronal processes, and implications for treatment. *Neuroscience And Neuroeconomics*, (4), 11–23.
- Pontes, H. M. & Griffiths, M. D. (2017). The development and psychometric evaluation of the internet disorder scale (IDS-15). *Addict Behav.*, (64), 261-268.
- Rumpf, H., Bischof, G., Bischof, A., Besser, B., Meyer, C., & John, U. (2015). Applying dsm-5 criteria for internet gaming disorder for the broader concept of internet addiction. *Journal Of Behavioral Addictions*, 4(1), 36.
- Satılmış S. E., Cengiz R. ve Güngörmüş, H. A. (2023). The relationship between university students' perception of boredom in leisure time and internet addiction during social isolation process. *Bağımlılık Dergisi*, 24(2), 164-173.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2004). *A Beginner's guide to structural equation modelling*. Second Edition. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Shaw, M. & Black D. W. (2008). Internet addiction: definition, assessment, epidemiology and clinical management. *Cns Drugs*, 22(5), 353-65.
- Sally, L., P., M. (2006) *Prediction of internet addiction for undergraduates in hong kong baptist university*, Hong Kong: Umi Dissertation Information Service.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçmelerde güvenilirlik ve geçerlik*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics*. Boston: Allyn and Bacon.

- TÜİK. (2023). <https://data.tuik.gov.tr/bulten/index?p=istatistiklerle-genclik-2021-45634>
- Wartberg, L., Kriston, L., Kammerl, R., Petersen, K.U., & Thomasius, R. (2015). Prevalence of pathological internet use in a representative German sample of adolescents: results of a latent profile analysis. *Psychopathology*, 48(1), 25–30.
- Yetim, U. (1991). *Kişisel projelerin organizasyonu ve oruntusu açısından yaşam doyumu*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Young, K. S. (2004) Internet addiction: a new clinical phenomenon and its consequences. *American Behavioral Scientist*, 48, 402-415.

Ekler

Ek-1: İnternet Bozukluğu Ölçeğinin (İBÖ-13) Türkçe Versiyonu

F1	Kaçma ve Duygusal Başa Çıkma
1	Çevrim içi olmanın ruh halimi daha iyiye doğru büyük ölçüde değiştirebileceğini düşünüyorum
2.	Sahip olabileceğim kötü duygularla başa çıkmama yardım etmesi için internete girerim
3.	Beni rahatsız eden her şeyi unutmak için internete girerim
F2	Yoksunluk Belirtileri
4.	Çevrim içi olmadıgımda kendimi sınırlı, huzursuz, endişeli ve/veya hüsrana uğramış hissediyorum
5.	İnternete giremezsem kendimi üzgün hissederim
6.	Herhangi bir nedenle internette neler olup bittiğini kontrol edemezsem kaygılanırım
7.	Ne zaman internete giremesem kendimi huzursuz hissediyorum
F3	Bozulma ve Öz Denetim Bozulması
8.	İnternette geçirdiğim zamanın hayatımın önemli alanlarını olumsuz etkilediğini düşünüyorum
9.	İnternette geçirdiğim zamanı azaltmak istiyorum ama bunu yapmak benim için zor
10.	Sıklıkla internette daha az zaman geçirmeye çalışırım ama bunu yapamayacağımı düşünürüm
F4	İşlevsiz Öz Denetim
11.	İstesem herhangi bir problem yaşamadan internette vakit geçirmeyi kolayca bırakabilirim*
12.	İstedğim zaman internette geçirdiğim zamanı kolayca azaltabilirim*
13.	İnternette geçirdiğim zamanı kontrol edebiliyor ve/veya azaltabiliyorum*

*Ters kodlanması gereken maddeler

Cevap Seçenekleri: 1=Kesinlikle Katılmıyorum; 2= Katılmıyorum; 3= Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum; 4= Katılıyorum; 5= Kesinlikle Katılıyorum

Araştırmacı Katkı Oranı: Araştırmacılar çalışmaya eşit oranda katkı sunmuştur.
Destekleyen Kurum/Kuruluşlar: Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır.
Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.